

رها کرده، دلائل کاملاً زیادی وجود دارد که سهاپنا " تحت نفوذ ملشویکها قرار خواهد گرفت. بالآخره باستی خاطر نشان ساخت که مادر قسمت جنوب غربی ایران منابع عظیمی از حوزه‌های نفتی داریم، که برای نیروی دریایی انگلیس اهمیت حیاتی داشته و به ما در آن قسمت دنیا حق حاکمیت مطلق میدهد. " (۱۱۲)

در مقدمه ساج مغاوله نامه مزبور بعنوان یک مقدم حاسی در حفظ منافع انگلیس در شرق، کوزن چسن نوصح داد:

"اگر آن نتیجه" (حفظ منافع انگلیس در خاور میانه از دست درازی ملشویکها) ، نتیجه‌ای صحیح و معقول بود. لازم و حیاتی است که انگلیس و ایران برای حفظ آن، متحداً "کوشش نمایند. بر بناسای کسیر و ایران متحداً "آماده شده‌اند تا از این موافقتنامه دفاع کرده و امیدوارند که از مفاد حقیقی آن توسط اجزای بیره‌زمندان‌هاش حمایت کنند. " (۱۱۳)

در ایران مخالفت با این موافقتنامه تسلیم طمانه با دولت انگلیس سازمان یافته و قهرآمیز بود. قابل ملاحظه‌ترین عامل در خصومت روزافزون با این قرارداد، طوه، ناسیونالیسم ایرانی در چهره؛ جدید صمد امیربالمستی‌اش بود. این پدیده جدید در دشمنی روزافزون با بریتانیای کبیر آندست از سیاستمداران ایرانی، که حافظ منافع انگلیس بود، شد، منعکس میگردید.

انگلسان که خصومت روزافزون مردم ایران را با این موافقتنامه مشاهده مینمود، سیاست کهنه، خود را در حفظ منافعش تغییر داده و با ترتیب دادن کودتای نظامی موفق در فوریه، ۱۹۲۱، دولت ضعیف ولی قانونی وقت را سرنگون کرده و بیست سال حکومت نظامی و ترور را تحت دیکتاتور ریضاخان بر مردم ایران تحمیل ساخت.

با نظر به گذشته ، حرکت دیپلماتیک ساختهای صدا امپریالیستی روسیه ،
توروی و نقشه انگلستان در حفظ منافع اقتصادش در ایران از طریق
سرکوب جنبش‌رهای بخش ملی باعث گردید که بی آمدهای درآمدی در وضعیت
اجتماعی و سیاسی و همجسین یابدهای ایدئولوژیک مردم بعد از سال ۱۹۱۹
در ایران بسمون یک کشور جهان سوم ایجاد شود .

انقلاب بلشویک و در نتیجه آن تغییر اساسی روابط روس و انگلیس باعث
گشت که نیروهای سیاسی فعال در سه جریان مختلف قطبندی شوند: محافظه‌کاران
طرفدار انگلیس (آنهایی که حکومت را در دست داشتند) ، گروههای چپ‌طرفدار
توروی و مشروطه خواهان دمکراتیک (ملیون و اسلامی های مبارز) .

نیروهای طرفدار انگلیس ، که در صدر آنها وثوق الدوله قرار داشت ،
استدلال میکردند که "نجات" ایران از تجزیه ارضی و "گسستگی ملی"
وابسته به پشتیبانی شدید سیاست انگلستان در مقابل گسترش بلشویسم نظرف
جنوب در جهت خلیج فارس است . آنها که از انقلاب بلشویکی و رشد جنبشهای
رهای بخش ملی در گدائن و آذربایجان ترسیده بودند ، موقعیت را برای
"اتحاد" با انگلستان مناسب شمرده و قرارداد منگین ۱۹۱۹ را با آنها
معامله کردند . بررسی ما از این اقدام طبقه حاکم آن زمان ، بوضوح نشان
میدهد که نتایج این اقدام منجر به رشد یک حرکت صد امپریالیستی اصیل در
راسر ایران گردید . نتیجه جدی این امر ، نا آنجاشی که مربوط به موقعیت
انگلیس در افکار عمومی نگرددید ، این بود که انگلستان فقط با عدهای افراد
محدود که بسمون خائنین به مملکت شناخت میشدند ، معرفی شد .

دو عامل مهم اساسی این نتیجه‌گیری را تشکیل میداد . یکی پدیده
ناسیونالیسم نوسط ایرانیان روشن فکر بود که برای آنها ناسیونالیسم
عبارت از وفاداری به سیستم مقننه (انتخابات آزاد و عادلانه) ، تقسیم
اراضی و تعامل به بی طرفی ، و با موضع یک کشور جهان سوم ، در روابط
بین المللی ایران ، میباشد . رژیم وثوق الدوله به اولی خیانت نکرد ، بنا

دومی مخالفت کرده و سومی را زیر پا گذاشت . (۱۱۴)

عامل دوم که بخش عمین کسده‌ای در خدائی رورافرون طغنه، حاکمه از بوده، مردم داشت . نظر مردم ایران نسبت به قدرتهای خارجی بود که مستقیماً با طرفداری و با خصومت آنها با رژیم حاکم ایران وابسته بود . هر چه قدر که دولت وقت با یک قدرت خارجی نزدیکتر میکردید ، مردم نسبت به آن کشور خارجی خصومت بیشتری نشان میدادند . (۱۱۵)

از نظر عملی ، وابستگی نیروهای محافظه کار ایرانی به انگلستان ، به این کشور اجازه میداد که خاک ایران را بعنوان موضعی برای کمک به نیروهای ضد بلشویک که علیه بلشویکها میجنگیدند ، مورد استفاده قرار دهد . هدف از این تاکتیک ، مبارزه با گسترش بلشویسم در آسیا و صیانت منافع انگلستان در هندوستان و آسیای مرکزی بود که هر دوی آنها هم مرز ایران بودند .

ملیون ایران و با نیروهای مشروطه طلب و استقلال خواه با تسایم طلسمی رژیم حاکم مخالفت کرده و قرارداد ۱۹۱۹ را ، " وسیله‌ای شیطانسی " برای " دستبرد زدن " به مردم ایران میدانستند . برنامه " ملیون " در صدد با تکیه ، وثوق الدوله بر انگلیس ، بر معنای ملی گرائی و موضع ضد انگلیسی در خاور میانه استوار بود . نظر ملیون در تهران توسط مشروطه خواهانی چون مشیرالدوله و مدرس در سایر نقاط ایران توسط مشروطه خواهان انقلابی مانند کوچک خان و خیابانی ، نمایندگی و تبلیغ میشد . (۱۱۶)

با کمک نیروهای اتحاد اسلامی ، ناسیونالیست های گیلان و حزب کمونیست ایران توانست با بسیج اکثریت دهقانان گیلان علیه دولت وابسته و انگلوفیل و ثور الدوله به انقلاب مسلحانه و تکان دهنده‌ای در شمال ایران دست بزند . شیخ محمد خیابانی نیز با بسیج توده های تهیدست شهری در شیراز و دیگر شهرهای آذربایجان موفق شد که علیه وثوق الدوله و طرفدارانش که با کمک انگلیس مشروطه ایران را از بین برد ، آزادیخواهان را تبعید کرده و ایران را به " دروازه‌ای " جهت نفوذ بیشتر امپریالیسم در خاور میانه تبدیل ساخته بودند ، (۱۱۷) قیام کند . در عرض یکسال بعد از انعقاد

قرارداد ۱۹۱۹ ایران و انگلیس ، ایران بخصوص مضافات شمالی آن تحت رهبری این رهبران عالیقدر به صحنه مبارزات رهاشی بخش ملی علیه امپریالیسم جهان ... بخوار انگلیس تبدیل گشت . (۱۱۸) سرودی با قیام مردم خراسان تحت رهبری کلنل محمد تقی خان بیجان ، امپریالیسم انگلیس خود را در مقابل توده‌ای ترین جنبشهای رهاشی بخش در شرق مواجه یافت .

سه جنبش رهاشی بخش ملی با اینکه در ابتدا توانست جنبشهای از

اجتماع ایران را نگران دهد ولی در نهایت به علل تاریخی ، سیاسی و شرایط جهانی آن روز نتوانست به هدف خود یعنی سرنگونی رژیم وابسته و استقرار دولت حاکمیت ملی موفق گردد . ظهور و فعالیت گروه " چپ‌سما " و " چپ‌قلایی " از درون حزب کمونیست ایران که با همکاری خود با گروههای آنارشیستی موجود در گیلان تحت رهبری احسان الله خان ، بالاخره به ارکان جنبه " متحد ملی کوچک خان ، حیدر عمو اوغلی لطمه وارد ساخته و باعث از هم پاشیدگی جنبه " گیلان در مقابل ارتجاع رضاخانی گشت . با اینکه قیام جنگلیها در گیلان اولین جنگ توده‌ای مسلحانه در تاریخ معاصر آسیا است که دارای استراتژی نظامی و ارتش توده‌ای بوده است ولی عدم موفقیت رهبری کوچک خان در ایجاد وحدت بین نیروهای استقلال طلب جامعه دور یک پلاتفرم ضد امپریالیستی و " چپ‌روی " گروه سلطانزاده از علل عمده شکست این جنبش میشوند . (۱۱۹) قیام خیابانی و دولت آزادستان با اینکه توانست برای اولین بار مسئله تربیت سیاسی و نوسازی رادرمیان توده‌های تهیدست شهری پیاده کرده و با بولیتیزه ساختن توده‌ها در عمل و در شورای اصل منطقه " آزاد شده " را در مجموع جنبش ملی ایران بصورت فعال مطرح سازد ولی رهبری خیابانی به امر نظامی و " قدرت‌تنگ " کم بها داده و نتیجتاً این قیام نیز با شکست روبه‌رو گشت . خیابانی و پیاراتش در طول قیام از تجهیز و تسخیر یک ارتش توده‌ای غفلت ورزیده و علیرغم کوشش‌هایشان نتوانستند قزاقها را که تنها نیروی متشکل نظامی در تبریز بودند ، بسوی خود جلب و بولیتیزه و با خلق سلاح سازند . رهبری توجسه عمده و فعالیت خود را بطور یک جانبه به جنبش توده‌ای معطوف ساخت و بسبب

جهت کم بها، دادن به نفس مهم قدرت نظامی پولیشیزه شده در قیام نتوانست به مسئله استراتژی نظامی و بررسی آن بپردازد. در موقع تلافی نهائشی نیز جنش توده‌ای (چون بدون ارتش بود) کاری به تنهائی از پیش نبرد و نکجا خوانید.

نکست این نیروهای استقلال طلب، بپراکندگی و تفرقه در درون جنش مشروطه خواهی، آواستوریزم و "جبروی" در درون جنش کمونیستی جهان و ایران و بالاخره اشعاب و بدبینی بین نیروهای تاریخ ساز اسلام مسأرز، ناسونالیمستهای مترقی و سوسیالیستهای انقلابی زمینه را برای تصرف قدرت سیاسی توسط رضاخان و دارو دسته‌اش که حافظ منافع انگلیس در ایران بودند، فراهم ساخت. با نکست به جنش و قلع و قمع تدریجی نیروهای دمکراتیک دیگر، دیکتاتوری ضد خلقی رضا شاه ایران را بیگ‌نبه مستعمره کامل تحت نفوذ انگلیس تبدیل ساخت.

پاورقی:

۱ - لنین میگوید که سرمایه‌داری در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم به مرحله 'مالی‌انحصاری' یعنی به امپریالیسم تکامل یافت. در این مرحله تضادهای درونی و اساسی سرمایه‌داری حادتر شد و "...رقابت‌سین چندسین قدرت بزرگ در تلاش برای هژموسی، به‌خصلت ضروری امپریالیسم تبدیل گشت. برای توضیح به "و.ا. لنین"، امپریالیسم، به مثابه بالاترین مرحله سرمایه‌داری، (پکن، ۱۹۶۵) مراجعه کنید.

۲ - رقابت‌سین قدرتهای استعماری بزرگ هرگز در تاریخ معاصر روابط بین‌المللی متوقف‌شده است. در قرن ۱۷ عمدتاً "مبارزه برای هژموسی دریائی بین انگلیس و هلند بود. در قرن ۱۸ رقابت‌های شدیدی بین انگلیس و فرانسه برای هژموسی در اروپا و آسیای بین‌المللی در گرفت. در قرن ۱۹، شرایط پیچیده‌ای در قاره اروپا ایجاد شد. انگلیس، روسیه، فرانسه، آلمان و اطریش در دوره‌های مختلف درگیر مبارزه در راه برتری جوشی بر نقاط مختلف کشورهای عقب‌افتاده بودند. این رقابت‌ها، وقتی که سرمایه‌داری وارد مرحله 'انحصاری مالی' شد تشدید یافت. برای جزئیات بیشتر این پروسه، تاریخی به J.S. Graham، سیاست‌های برتری جوشی دریائی، (لندن، ۱۹۶۵) و C. Day، تاریخ تجارت، (نیویورک، ۱۹۳۷) مراجعه کنید.

۳ - برای بررسی جزئیات حمایت‌طلبی‌ها از جنبش‌های رهاشی بخش‌های ایران در سالهای ۱۹۱۷ تا ۱۹۲۷ به محمدعلی منشور گبرگانی، سیاست دولت شوروی در ایران، (تهران، ۱۳۲۷) و لنین، جنبش‌های آزادیبخش ملی در شرق، (مسکو، ۱۹۶۲) مراجعه شود.

۴ - W.A. Lewis، "توسعه اقتصادی یا عرضه نامحدودکار" در مجله 'منچستر اسکول'، (مه، ۱۹۵۴) صفحات ۱۲۹ تا ۱۹۱.

۵ - A.G. Frank، سرمایه‌داری و عدم توسعه در آمریکای

- لائسن ، (نیویورک، ۱۹۶۷) و معبود احمدزاده ، تحلیلی از شرایط جامعه ایران ، (خاورساز ، ۱۳۵۲) مراجعه کنید .
- ۶ - برای بررسی پرویه ، تاریخی نیمه مستعمرگی بطور کلی از منابع زیر استفاده شده است :
- R.Luxemburg ، انسانیت سرمایه (دانشگاه ، ۱۹۵۱)
- V.I.Lenin ، مجموعه آثار ، (سکو ، ۱۹۶۴) جلد ۲۲ .
- V.I.Lenin ، جستهای آزادیبخش ملی ، صفحات ۲۰۴ تا ۱۶۰ .
- Mao Tse- Tung ، مختصات نظامی ، (پکن ، ۱۹۶۳) صفحات ۲۲۲ تا ۲۲۳ .
- Mao Tse- Tung ، مختصات ، (پکن ، ۱۹۶۵) جلد اول ، صفحات ۱۹۶ تا ۱۹۹ .
- G.Blandies ، "شرایط استعمار ، یک بررسی تئوریک" در
- I.Wallerstein ، تعبیر اجتماعی ، موقعیت استعمار ، (نیویورک ، ۱۹۶۶)
- A.Guerrers ، جامعه ، فیلپین و انقلاب ، (هنگ کنگ ، ۱۹۷۱) صفحات ۱۱۳ تا ۱۱۴ .
- سپمن نیرومند ، ایران ، امپریالیسم جدید در عمل ، (نیویورک ، ۱۹۶۹) صفحات ۱۷ تا ۷۸ .
- ۷ - Lucrin Ray ، "دورنمای ایران" در مجله ، سیولفت ریویو شماره ۲۰ (پاشیز ، ۱۹۶۳) صفحات ۶۹ تا ۷۹ و م - ایوانوف تبدیل ایران به نیمه مستعمره ، شماره ، مخصوص مجله هنت (واشنگتن ، ۱۹۷۵) و ماشوتسه دون ، انقلاب چین و حزب کمونیست چین ، (پکن ، ۱۹۶۵) صفحات ۴ تا ۱۳ و James Paul ، "بحران مراکش : ناسیونالیسم امپریالیسم در اروپا" در مجله ، مانتلی ریویو جلد ۲۲ شماره ۵ (اکتبر ، ۱۹۷۲) صفحات ۱۵ تا ۲۰ .
- ۸ - Paul Sweezy ، "سوسیالیسم در کشورهای فقیر" در مجله ، مانتلی ریویو ، جلد ۲۸ ، شماره ۵ (اکتبر ، ۱۹۷۶) صفحات ۳ و ۴ .

۹ - همانجا .

۱۰ - E. Lachau ، "فتوالمسم و سرمایه‌داری در

آمریکای لاتین "در مجله "بولتور ریویو" ، شماره ۶۷ (مه - ژوئن ۱۹۷۱) صفحه ۲۱ . و مائوسه دوز ، انقلاب‌جس و حرب کمونسیمد جس ، مراجعه کنند .

۱۱ - Albrecht Carrie ، اروپا بعد از ۱۸۱۵ . (سورجی

۱۹۷۲) مراجعه شود .

۱۲ - همانجا ، صفحات ۱۳۹ و ۱۴۰ .

۱۳ - G. Garthwaite "حاشای سخناری ، دولت ایران و

انگلیس ۱۸۴۶ - ۱۹۱۵" مقاله‌ایکه در تورنتو - کانادا در سال ۱۹۶۴ - سه اجلاس "موسه" مطالعات حاوریانه ارائه شد و همچنین به احمد اشرفه "موانع تاریخی در راه رشد سوزواری ایران" در مجله "مطالعات ایرانی (ناستان ۱۹۶۹) صفحات ۵۴ تا ۷۸ مراجعه شود .

۱۴ - G.S. Hutchison ، مطلبها ، استفاده ، تاریخی

وفتی آسان . (لندن ، ۱۹۳۸) مراجعه شود .

۱۵ - و - ۱ - لنس ، حاشای آزادیبخش ملی در شرق ، صفحه ۱۶۷ .

۱۶ - G. Kay ، نوسعه در عدم نوسعه (لندن ، ۱۹۷۵)

۱۷ - H. Magdoff "امپریالیسم : سورجی تاریخی" در مجله

حاشی ریویو ، جلد ۲۴ شماره ۱ (مه ۱۹۷۲) صفحات ۱۳ و ۱۴ .

۱۸ - برای متن شامل این موارد به انگلیس مراجعه کنید .

International Press Correspondence

(دسامبر ، ۱۹۳۸) صفحات ۱۲۵۹ تا ۱۶۲۹ مراجعه کنند .

۱۹ - احمد ناخداخشی ، تاریخ روابط ایران و روسیه در سده اول قمری

سوردم ، (تبریز ، ۱۳۳۷) - رضا سرداری ، قطعی از تاریخ دیپلماتی ایران ،

(پاریس ، ۱۹۴۱) فصل دوم و ناستان پاریزی ، "حذر و مد سیاست و اقتصاد

در عصر صفویه" در مجله بفما شماره‌های ۲ و ۳ (۱۳۴۶) .

۲۰ - سعید نفیسی ، تاریخ اجتماعی و سیاسی ایران ، (تهران ، ۱۳۳۵) جلد اول

صفحه ۷۶ .

- ۲۱ - برای میں کامل اس قراردادها J.C.Hurwitz، دیپلما _____
 در خاور نزدیک و میانہ، (پرستون، ۱۹۵۶)، جلد اول؛ اسناد شماره‌های
 ۲۳ و ۲۸ و ۷۰ مراجعه کنید.
- ۲۲ - میرور کاظم زاده، روسه وانگلینس در ایران، سالهای ۱۸۶۲ و ۱۹۱۲،
 دانشگاه Yale، (۱۹۶۸).
- ۲۳ - R.H.Major، هندوستان در قرن یازدهم، (لندن،
 ۱۸۵۷).
- ۲۴ - P.Nightingale، "تجارت و امپراطوری در هندوستان
 عرسی در ۱۷۸۲ - ۱۸۰۹" در مجله "مطالعات آسیای جنوبی"، شماره ۹ (لندن،
 ۱۹۷۰).
- ۲۵ - W.Baczkowski، "استعمار روس" در R.Strawaz
اندیشه‌های استعماری، (نیویورک، ۱۹۵۸)
 صفحات ۷۰ به بعد.
- ۲۶ - R.L.Greaves، ایران و دفاع از هند ۱۸۸۴ - ۱۸۹۲،
 (لندن، ۱۹۵۸) صفحه ۱۸.
- ۲۷ - فریدون آدمیت، اندیشه‌های میرزا فتحعلی آخوندزاده، (تهران، ۱۳۲۹)
 صفحات ۳۹ - ۲۰ و H.Lederer، سیاست خارجی روسیه، (دانشگاه،
 Yale، ۱۹۶۲) صفحه ۵۰۸.
- ۲۸ - H.Kayus، اتحاد جماهیر شوروی و آسیا ۱۹۱۷ -
 ۱۹۲۲، (نیویورک، ۱۹۶۸) صفحات ۱۲۵ - ۱۲۶.
- ۲۹ - N.Keddie، مذهب و قیام در ایران _____
 (لندن، ۱۹۶۶) صفحه ۷.
- ۳۰ - G.N. urzon، ایران و مسئله ایران، در دو جلد
 (لندن، ۱۸۹۲) جلد دوم، صفحات ۵۵۲ و ۵۸۵.
- ۳۱ - J.Upton، تاریخ ایران جدید، (کمبریج، ۱۹۶۰)
 صفحه ۷.
- ۳۲ - محمود افشار، سیاست اروپا در ایران، صفحاتی از تاریخ دیپلماتیسی

(برلین ، ۱۹۲۱)

۲۳ - فرورز کاظم زاده ، "سدا و نکامل سرگاد قزاق ایران" در مجله "American Slavic and East European" جلد

چهارم شماره ۳ (اکتبر ۱۹۵۶) صفحات ۳۵۱ - ۳۶۲ .

۲۴ - B.H.Sommer ، "نراریزم و امپریالیسم در خاور دور و خاور میانه" ، (لندن ، ۱۹۲۳)

۲۵ - نظور منال ، در جریان کودتای ضد انقلابی ۱۹۰۸ بر علیه مشروطیت ، کلمیل لیا حود فرماده ، روسی قزاقها به سرگاد فرمان داد که مجلس ایران را به سوپسته و بران سارند ، قزاقها بدون تردیدی این فرمان را نمود احرا گذاشتند ، برای جزئیات این فاجعه ، ملی به احمد کسروی ، "تاریخ مشروطه" ایران ، (تهران ، ۱۳۴۰) صفحات ۵۷۷ - ۵۸۹ مراجعه شود .

۲۶ - M.L.Entner ، "روابط تجاری ایران و روس" (دانشگاه فلوریدا ، ۱۹۶۵) مراجعه کنید .

۲۷ - فرورز کاظم نژاد ، "راه آهن ایران و روس" در مجله "مطالعات اسلاویک

هاروارد" ، جلد چهارم (۱۹۵۷) صفحات ۳۵۵ - ۳۷۲ .

۲۸ - روح الله رمغانی ، "سیاست خارجی ایران" ، (دانشگاه ویرجینیا ، ۱۹۶۸) صفحه ۷۲ .

۲۹ - V.Canolby ، "سیاست اقتصادی شوروی در شرق ، ترکیه ، ایران

افغانستان ، مغولستان ، تانسانورا و سن گیان" ، (لندن ، ۱۹۳۳) صفحات ۵۶ - ۵۷ .

۳۰ - کسروی ، "تاریخ مشروطه" ایران ، صفحه ۳۵ .

۳۱ - محمد علی جمالزاده ، "گنج تابگان" ، (تهران ، ۱۳۳۵) صفحه ۹ .

۳۲ - Curzon ، "ایران و مسئله" ایران ، جلد دوم صفحات ۵۲۸ - ۵۸۵ .

۳۳ - به "مکاتبات مربوط به موضوع فرمان شاه ایران برای حفظ حق ملیت در ایران" در مناخات پارلمانی مجلس اعیان (لندن ، ۱۹۲۰) جلد

CIX (۱۸۸۸) مراجعه شود .

۳۴ - Greenen ، "ایران و دفاع از هندوستان" ، صفحه ۱۷۵ .

۳۵ - Curzon ، "ایران و مسئله" ایران ، جلد ۲ ، صفحات ۵۷۲ - ۵۸۰ .

۳۶ - "بانک ملی ایران" ، "تاریخ سه ساله" بانک ملی ایران (تهران ، ۱۳۳۸)

۳۷ - جمالزاده گنجینه ، "تابگان" ، صفحات ۹۳ - ۹۵ - ۹۶ .

۳۸ - Curzon ، "ایران و مسئله" ایران ، جلد دوم ، صفحه ۵۲۲ .

۳۹ - همانجا ، صفحه ۵۷۲ .

۴۰ - همانجا ، صفحه ۴۹ .

۴۱ - ک - "شوروی ، شوروی و ایران" (تهران ، ۱۳۴۴)

۴۲ - N. Golitsin ، "تاریخ روابط ایران و شوروی" (تهران ، ۱۳۴۴)

۱۵۱

- ۵۳ - رسمانی سیاست خارجی ایران . صفحه ۶۵ .
- ۵۴ - عیان اقبال آشنایی . میرزاتقی خان امیرکبیر . (تهران ۱۳۳۰) .
- ۵۵ - ابراهیم تمموری . عصر بی خبری تاریخ امپراتور در ایران . (تهران ۱۳۳۲) صفحات ۱۳۰ - ۱۵۰
- ۵۶ - فریدون آدمیت . اندیشه‌های میرزا آقاخان کرمانی . (تهران ۱۳۵۱) صفحات . ۲۳۵ - ۲۳۸ .
- ۵۷ - حسن مکی . دیوان فرجی . (تهران . بدون تاریخ چاپ) .
- ۵۸ - فریدون آدمیت . بکر دمکراسی اجتماعی در سبب مشروطیت ایران . (تهران . ۱۳۵۳) فصل اول . صفحات ۳ - ۲۹ .
- ۵۹ - کسروی . تاریخ مشروطه ایران . صفحه ۴۸
- ۶۰ - م - ملکراده . انقلاب مشروطیت ایران . (تهران ۱۳۲۶) .
- ۶۱ - Cottam . ناسیونالیسم در ایران . صفحه ۱۷ .
- ۶۲ - محمد ملک الشعراء بهار . تاریخ مختصر احزاب سیاسی در ایران . (تهران ۱۳۲۷) صفحات ۱۵ - ۱۶ .
- ۶۳ - مجله کاوه . چاپ برلین . جلد سوم شماره ۲۸ (۱۵ مه ۱۹۱۸) . صفحه ۵
- ۶۴ - برای متن کامل این قرارداد به Hurewitz . دیپلماتسی درخاورمیانه و نزدیک . جلد دوم صفحات ۶۵ - ۶۷ مراجعه شود .
- ۶۵ - E.G.Browne . انقلاب ۱۹۰۵ تا ۱۹۰۹ ایران . (لندن . ۱۹۱۲) صفحات ۱۷۲ - ۱۹۵ .
- ۶۶ - حیل الممتین . ده سپتامبر ۱۹۰۷ .
- ۶۷ - Browne . انقلاب ۱۹۰۵ تا ۱۹۰۹ ایران . صفحات ۱۹۶ - ۲۹۱
- ۶۸ - بریتانیای کبیر . مدارک دولتی ۱۹۱۲ . ایران شماره ۳ (لندن ۱۹۱۳) صفحات ۱۰۵ . ۱۲۰ و ۱۲۹ .
- ۶۹ - سرکوب جنبش طلق در تبریز توسط روسهای تزاری بصورت وحشیانه‌ای انجام یافت . شعبه الاسلام یکی از علمای مبارز جنبش مشروطیت پس از دستگیری توسط اترقیهای روس به مقاومت خود ادامه داده و از امنای اعلامیه‌ایکه مداخله روسها را در تبریز بنحوی توجیه میکرد خودداری ورزید . این مبارز محسوب بالامر در روز عاشورا . درسال ۱۹۱۰ توسط روسها در تبریز نثار آویخته شد . این حرکت روسها ختم مسلمانان جهان را علیه روسها و به نفع انقلاب ایران برانگیخت . برای جزئیات این روز مراجعه‌میز به روزنامه‌های ایران
- ۷۰ - یحیی دولت‌آبادی . تاریخ معاصر . بیاخبارت یحیی . ۲۰ جلد (تهران ۱۳۲۶) - ۱۳۲۸) جلد چهارم . صفحه ۲۶ .
- ۷۱ - همانجا . از صفحه ۲۶ به بعد .
- ۷۲ - چهره‌نما . ۲۷۰ مارس ۱۹۱۷ . حیل الممتین . ۱۷۰ اوت ۱۹۱۴ و بهار تاریخ

- مختصر احزاب سیاسی در ایران، صفحه ۱۲۰ .
- ۷۳ - حیل الممتن ، ۲۸ دسامبر ، ۱۹۱۴ ، ۴ ژانویه و اول فوریه ، ۱۹۱۵ .
- ۷۴ - حیل الممتن ، ۴ ژوئن ، ۱۹۱۵ ، ژوئیه ، ۱۹۱۵ .
- ۷۵ - ایران ، ۲ و ۷ و ۲۱ ژانویه ، ۱۹۱۹ .
- ۷۶ - G. Balfour ، وقایع اخیر ایران ، (لندن ، ۱۹۲۲) صفحه ۱۰۷ .
- ۷۷ - X. Eudin and R. North ، اتحاد جماهیر شوروی و شرق ، ۱۹۱۷ - ۱۹۲۷ ، (استانفورد ، ۱۹۵۷) صفحات ۹۲ - ۹۳ .
- ۷۸ - Kapur ، اتحاد جماهیر شوروی و آسیا ، صفحات ۱۵۲ - ۱۵۳ .
- ۷۹ - م - سیهر ، ایران در جنگ بزرگ ، (تهران ، ۱۳۳۶) صفحات ۷۰ - ۸۸ .
- ۸۰ - T. H. Carr ، انقلاب لنینیسم ، درسه جلد (نیویورک ، ۱۹۵۳) جلد سوم ، صفحات ۲۴۰ - ۲۴۱ .
- ۸۱ - W. G. Rasenberg ، ا-ی دینیکین و جنبش ضد لنینیسم در جنوب روسیه ، (امهرست ، ۱۹۶۱) مراجعه کنید .
- ۸۲ - L. C. Dunsterville ، ماموریت نظامی در آسیای شمال غربی ، جلد ۸ ، شماره ۲ (۱۹۲۲) صفحات ۸۰ - ۸۵ .
- ۸۳ - G. Lenzowsky ، روسیه و درب در ایران ۱۹۱۸ - ۱۹۲۱ (دانشگاه کرنل ، ۱۹۴۹) صفحه ۱۰ .
- ۸۴ - لنین "مواد معترفه در سیاست جهانی" در جنبشهای آزادیبخش مللی صفحه ۱۵ .
- ۸۵ - H. Kohn ، تاریخ ناسیونالیسم در شرق ، (نیویورک ، ۱۹۲۹) صفحه ۱۲۸ به بعد .
- ۸۶ - R. Luxemburg ، اسیانت سرمایه ، (دانشگاه ، ۱۹۵۱) N. Bukharin ، امپریالیسم و اقتصاد جهانی ، (نیویورک ، ۱۹۶۶) .
- ۸۷ - لنین ، امپریالیسم بالاترین مرحله ، سرمایه داری مراجعه شود .
- ۸۸ - لنین "جزوده" ژونیوس "در جنبشهای رهاشی بخش ملی" ، صفحه ۱۴۷ .
- ۸۹ - لنین "به نوع کشور در رابطه با حق تعیین سرنوشت ملی" در مجموعه آثار ، (لندن ، ۱۹۳۶ - ۱۹۳۹) جلد ۵ صفحه ۲۷۶ .
- ۹۰ - سیهر دسیخ ، جنبش کمونیستی در ایران ، (برکلی ، ۱۹۶۶) صفحات ۲ - ۶ .
- ۹۱ - "دومین کنگره" بین الملل کمونیست "ادامه" جلسه ۱۷ ژوئیه - پتروگراد و جلسات ۱۹ ژوئیه تا ۷ اوت ۱۹۲۰ مکو (جاب آمریکا ، ۱۹۲۱) .
- ۹۲ - لنین ، "طرح مقدماتی تز مسائل ملی و مستعمراتی" در درباره سیاست و انقلاب ، (نیویورک ، ۱۹۶۸) صفحه ۲۱۹ .
- ۹۳ - M. N. Roy ، "مغالفت با لنین درباره مسئله مستعمرات" در مجله .

- ۱۱۵ - L. Binder، ایران: رشد سیاسی در جامعه، متحول، (برگشتی
(۱۹۶۲) صفحه ۲۲۸ .
- ۱۱۶ - شماره ۶، اکتبر ۱۹۱۹ و آفتاب، ۶ نوامبر ۱۹۱۶ .
- ۱۱۷ - سه روزنامه تجدد، ارگان رسمی حزب دمکرات آذربایجان در نالهای
۱۹۱۷ - ۱۹۲۰ و روزنامه خنگل، ارگان رسمی کمیته اسلام و چریکهای
خنگلی که در همان دوره منتشر شدند مراجعه کنید.
- ۱۱۸ - M.N. Ivanova، حمش آزادسختن ملی در استان گیلان،
ایران، بطور خلاصه به انگلیسی در مجله ریوسو آسیای مرکزی، جلد چهارم
شماره ۲ (۱۹۵۶) .
- ۱۱۹ - مجله سوده، ارگان شوریک سازمان انقلابی حزب سوده در خارج ارگشور
جلد ۴ شماره ۱۵ (سپتامبر، ۱۹۶۹) .

www.iran-socialists.com

www.iran-socialists.com

نوشته

از انتشارات کنفدراسیون:

دکتر پارسا بناب

۱- استقلال یا وابستگی

دکتر پارسا بناب

۲- بررسی ظهور و نفوذ امپریالیسم

امریکا در ایران ۱۳۲۰-۱۳۵۶

دکتر پارسا بناب

۳- در پیوه تاریخ ، ایران

رابهتر بشناسیم

۴- صد مقاله از ابوالحسن

بنی صدر

۵- بررسی علل و چگونگی تغییر

مواضع رهبری سازمان چریکها ؟

www.iran-socialists.com

بها : یک دلار